

Polarisatie van Zwarte Piet

Patrick Deen (6321712)

Yoeri van Zwol (5990009)

Laurens Schaap (5906873)

Laura Verhoeven (5605105)

Chris Harris

Werkgroep 5

Datum: 27-11-2019

In December 2013 kwam de zwarte pietendiscussie voor het eerst grootschalig in Nederland onder de aandacht (van der Pijl en Goulordava, 2014; van Es, van Geenen en Boeschoten, 2014). De controversie begon toen de Nederlandse overheid op de hoogte werd gebracht van een onderzoek dat was gestart vanuit de VN (van Es et al., 2014). Het onderzoek richtte zich op de representatie van Zwarte Piet en de racistische stereotypen die deze uitbeeldde (van Es et al., 2014). Door het onderzoek van de VN werd de discussie ook meer besproken in de media (van Es et al., 2014) en mensen als politici, artiesten en andere beroemdheden namen publiekelijk een standpunt in (van der Pijl en Goulordava, 2014). Een bekend voorbeeld hiervan is de uitspraak die premier Rutte in 2013 deed “Zwarte Piet is nou eenmaal zwart, daar kan ik niets aan veranderen.”. Naar aanleiding van de controversie heeft een anti Zwarte Piet groepering in 2013 een aanklacht ingediend tegen de burgemeester van Amsterdam (Rodenberg en Wagenaar, 2016). Hierop volgde in 2014 de uitspraak van de rechtbank van Amsterdam dat Zwarte Piet een racistisch stereotype is.

Het is voor nader onderzoek nodig om de bron van de discussie omtrent het Sinterklaasfeest vast te stellen. Sinterklaas is een blanke man op een wit paard, wier zijn verjaardag viert door cadeaus uit te delen aan kinderen met behulp van zijn Zwarte Pieten. Deze Zwarte pietten, oftewel zijn knechten, hebben een donkere huid, een afro, een knecht kostuum en rode lippen. Dit is een stereotyperend model voor het verleden, waar oorspronkelijk Afrikanen met een donkere huid werden verhandeld als slaven door de VOC, oftewel blanke mensen. Dit verleden ontleedt veel controversie, en toch is het één van de grootste jaarlijks terugkerende feesten van de Nederlandse cultuur. Sinds 2013 is de discussie omtrent Zwarte Piet een jaarlijks terugkerende gebeurtenis, dit met toenemend succes voor de anti-Zwarte Piet groeperingen. Echter is in de afgelopen jaren de vijandigheid tussen beiden partijen ook toegenomen. Zo heeft een pro-Zwarte Piet groep van 34 personen in 2017 een snelweg geblokkeerd om zo aanhangers van anti-Zwarte Piet van een protest weg te houden. In 2018 werd een man uit Utrecht preventief gearresteerd vanwege berichten die hij op sociale media had geplaatst. Hij had een prijs uitgelooft voor de persoon die op een brute wijze de intocht zou verstoren.

Om te begrijpen hoe de pro- en anti-Zwarte Piet groeperingen in Nederland zo ver van elkaar af gedreven zijn, is het van belang te begrijpen hoe mensen kennis structuren en opslaan. Hiervoor is het belangrijk een aantal termen te begrijpen, namelijk stereotypering, sociale schema's en polarisatie. Stereotypering is de generalisatie van een groep mensen waarbij bepaalde traits worden toegewezen aan alle mensen van diezelfde groep, geen rekening houdend met de daadwerkelijke variatie binnen de groep (Aronson et al., 2014). Sociale

schema's zijn mentale structuren die onze kennis van de sociale wereld organiseren. Ze beïnvloeden de informatie die we gebruiken dingen om op te merken, over na te denken, en herinneren. De term schema is erg algemeen; het bevat alle informatie die we hebben over andere mensen, groepen, sociale rollen, specifieke gebeurtenissen etc. Polarisation wordt door het van Dale woordenboek gedefinieerd als "de vorming van tegenstellingen, van uitersten, van tegengestelde polen" (van Dale, 2019).

Met een duidelijker beeld van de begrippen, kan worden geanalyseerd wat de twee groepen nu polariseert. De ideeën over Zwarte Piet variëren, en de specifieke verschillen tussen de ideeën wordt in dit stuk nader onderzocht.

Sociale schema's kunnen een verklaring zijn voor deze polarisation. Sociale schema's zijn, zoals eerder aangegeven, mentale structuren van alle dingen die we met elkaar associëren. Als men spreekt over ontbijt, kan worden gedacht aan denken aan brood, beleg, ochtend, vermoeidheid, etc. Dit fenomeen speelt ook een rol bij de Zwarte-Pietendiscussie. De schema's die de twee groepen hebben gecreëerd rond de term "Zwarte Piet" liggen echter erg uiteen. Aan de ene kant is de Pro-zwarte Piet Zwarte Piet geassocieerd met traditie, onschuld, een folkloristisch hulpje van Sinterklaas en de Nederlandse identiteit. Bij de Anti-zwarte Piet groep wordt Zwarte piet geassocieerd met racisme, immorele standpunten of gedrag en de slavernij. Associaties die, door de betrokkenheid van Nederland bij slavenhandel in het verleden, een hoop respons heeft opgeroepen. Dit betekent dat verschillende schema's opgeroepen worden als de twee groepen het hebben over zwarte piet.

Met deze kennis is te begrijpen hoe de twee partijen zo makkelijk polariseren, snel in geweld met elkaar komen en lastig met elkaar over dit onderwerp kunnen praten. Als de Anti Zwarte Pieten-groep de woorden "Zwarte Piet" hoort of leest, is de kans groot dat bij hen de begrippen slavernij en racisme worden opgeroepen, omdat het een onderdeel is van hun sociale schema. Ook het beeld van Sinterklaas, witte man die 'zwarte' dienaren heeft, brengt associaties met slavernij met zich mee. Dit roept ook gevoelens van onrecht met zich mee. Dit zal hen bewegen om zich uit te spreken tegen de Zwarte Piet, in de hoop dat er actie ondernomen wordt tegen de racistische uitstraling van Zwarte Piet.

Het tegengestelde vindt plaats bij de Pro Zwarte Pieten-groep. Bij het horen van de woorden "Zwarte Piet" roept dit een ander schema op wat te maken kan hebben met traditie, nostalgie van de kindertijd en hun Nederlandse identiteit. Er worden geen gevoelens van begrip opgeroepen, omdat deze groep Zwarte Piet niet associeert met racisme en immoreel gedrag. In plaats daarvan horen zij dat er gepleit wordt een deel van hun identiteit te verwijderen. Hun

sociale schema is anders en daarom is de context waarin de uitspraak geplaatst wordt anders, hun interpretatie van de uitspraak anders.

Dit verklaart ook waarom de twee groepen het moeilijk eens met elkaar kunnen worden.

Onderzoek geeft aan dat gepolariseerde groepen in gesprek vaak niet tot de gulden middenweg kunnen komen. In plaats daarvan creëren ze meer polarisatie en verergeren ze de (voor)oordelen die er al waren voor de discussie (Greifeneder, Bless, & Fiedler, 2017). Doordat de perspectieven van de twee groepen zodanig uit elkaar liggen, is het lastig elkaar echt te begrijpen. De twee groepen hebben namelijk vooroordelen over elkaar, zoals dat mensen in de Anti Zwarte Piet groep 'geen enkele waarde traditie hechten' en dat de Pro Zwarte Pieten groep 'compleet schaamteloos zich voor racisme uiten'. Dit zorgt ervoor dat zij uitspraken van elkaar snel anders interpreteren dan dat deze bedoeld zijn. Een andere verklaring voor de vijandigheid tussen de twee groepen kan worden gevonden in de 'social identity theory'. De social identity theory stelt dat de sociale identiteit van een persoon beschreven als de kennis van een persoon dat hij/zij tot een sociale categorie of groep behoort (Stets & Burke, 2000). Mensen die gelijk aan de 'self' zijn worden gecategoriseerd en gelabeld als de in-group en mensen die verschillen van de 'self' worden gecategoriseerd als de out-group (Stets & Burke, 2000). Dit kan verklaren waarom de twee groepen zo gepolariseerd. Iemand die pro Zwarte Piet is associeert mensen die ook pro Zwarte Piet zijn met zichzelf en mensen die anti Zwarte Piet zijn niet met zichzelf. Er wordt een in-group en een out-group gecreëerd, waardoor iemand de argumenten die gebruikt worden tegen iemands groep associeert met zichzelf. De argumenten en uitspraken die de andere groep gebruikt worden als argumenten tegen de andere groep gebruikt die deze argumenten en uitspraken als een aanval tegen hun groep en daarmee zichzelf ervaren.

Concluderend kan gesteld worden dat sociale schema's, stereotypen en polarisatie een belangrijke rol spelen in de Pietendiscussie. Schema's van de twee groepen verschillen sterk van elkaar, waardoor andere cognities en gevoelens worden opgeroepen. Deze cognities worden door beide partijen gebruikt als argumenten in de discussie en beide groepen lukt het niet om aan te sluiten aan de schema's van de andere groep. Deze factoren veroorzaken vervolgens sterkere polarisatie.

Literatuurlijst:

- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2014). *Social Psychology*. (E. Aronson, T. D. Wilson, & R. M. Akert, Red.) (8ste editie). Harlow, England: Pearson.
- Greifeneder, R., Bless, H., & Fiedler, K., (2017). *Social cognition: How individuals construct social reality*. New York: Routledge.
- den Boon, T., Hendrickx, R., & van der Sijs, N. (2015). *Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Nederland: Van Dale Uitgevers.
- Van Der Pijl, Y., & Goulordava, K. (2014). Black pete, "smug ignorance," and the value of the black body in postcolonial Netherlands. *New West Indian Guide/Nieuwe West-Indische Gids*, 88, 262-291.
- van Es, K., Van Geenen, D., & Boeschoten, T. (2014). Mediating the Black Pete discussion on Facebook: Slacktivism, flaming wars, and deliberation. *First Monday*, 19.
- Rodenberg, J., & Wagenaar, P. (2016). Essentializing 'Black Pete': competing narratives surrounding the Sinterklaas tradition in the Netherlands. *International Journal of Heritage Studies*, 22, 716-728.
- Stets, J. E., & Burke, P. J. (2000). Identity Theory and Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(3), 224. <https://doi.org/10.2307/2695870>